

СТАРШОКЛАСНИКИ ПРО МОТИВИ НАВЧАННЯ В ПРОФІЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Ващенко Лідія Семенівна

к.п.н., старш. наук. співробітник, відділ
моніторингу та оцінювання якості загальної
середньої освіти, Інститут педагогіки
НАПН України

Анотація. Показано погляди старшокласників щодо мотивів їх навчальної діяльності в закладі загальної середньої освіти. Отримані результати свідчать про те, що найважливішим мотивом отримання знань старшокласників є бажання продовжити навчання у вищому навчальному закладі та усвідомлення необхідності навчатися. Щодо інших мотивів погляди учнів розподілились в залежності від профілю навчання.

Ключові слова. Мотиви навчання, профільна школа, інтерес до знань.

Вступ. Актуальність питання. Дослідження факторів, які впливають на результативність навчання школярів є актуальним в теоретичному і практичному плані. Аналіз літератури дає підстави зробити висновок про те, що мотивація – загальна назва процесів, методів, засобів, які спонукають школярів до пізнавальної діяльності, засвоєнню змісту освіти. Мотивація є специфічною і дуже важливою складовою навчального процесу; за допомогою мотивації педагогічні цілі перетворюються в цілі учня, формується відношення школярів до предметів, усвідомлюється значимість саморозвитку [1].

Шлях розвитку мотивації через навчальну діяльність є дуже ефективним, хоча недостатньо використовується в сучасній школі. Дослідження Савченко О. Козир М, Кочиної Л., Зеленської Л., Парфілова С., Рудої Н. та інших засвідчили, що характер мотивації необхідно формувати через навчання. Якщо зміст навчання будується не як готове знання, а як система завдань для учнів,

якщо учні підводяться до самостійного виявлення теоретичних положень навчального курсу, якщо у них відпрацьовується навчальна діяльність у єдності її компонентів, то у школярів складається внутрішня, досить стійка, узагальнена мотивація до навчання [2].

Формування мотивів навчання – це створення у школі умов для появи внутрішніх спонукань до навчання, усвідомлення їх учнем і подальший саморозвиток ним своєї мотиваційної сфери [3].

Загальний зміст розвитку навчальної мотивації школярів полягає в тому, щоб переводити учнів із рівнів негативного й байдужного ставлення до навчання на зрілі форми позитивного ставлення до навчання – дієвого, усвідомленого, відповідального. Об'єктом формування варто вважати всі компоненти мотиваційної сфери і всі сторони вміння вчитись: мотиви соціальні та пізнавальні, їх змістовні й динамічні характеристики; цілі та їх якості (нові, гнучкі, перспективні, стійкі, нестереотипні); уміння вчитись і його характеристики (знання, стан навчальної діяльності, навченість); емоції (позитивні, стійкі, вибіркові, регулюючої діяльності) [2].

Метою нашого дослідження була спроба оцінити рівень мотивації старшокласників до навчання в профільному закладі загальної середньої освіти. Під час роботи використано аналіз джерел наукової педагогічної літератури, інтерпретація, формулювання висновків, кількісний та якісний аналіз відповідних анкет. В дослідженні взяло участь понад 90 респондентів, старшокласників ліцею №17 м. Хмельницького. Це багатопрофільний загальноосвітній навчальний заклад з традиціями системної навчально-виховної роботи. Старшокласники навчаються за хіміко-біологічним, фізико-математичним, економічним та гуманітарним профілями навчання.

Результати дослідження. Необхідною умовою досягнення результатів навчальної діяльності є інтерес до навчання. Ми звернулися до старшокласників із запитання чи є для них інтерес до знань мотивом навчальної діяльності, засобом успішного навчання. Трохи більше половини респондентів (54%) підтвердили, що саме інтерес мотивує їх до отримання знань (Таблиця

1). Відповіді учнів різних профілів навчання розподілилися. 75% респондентів хіміко – біологічного профілю вважають, що саме інтерес до знань мотивує їх до навчання, однак в класі гуманітарного спрямування таких учнів лише 26%. В цьому класі важливим мотивом навчальної діяльності є усвідомлення необхідності навчання (74%), у фізико – математичному класі таких учнів понад 80 %. В цілому майже 70% школярів цей мотив до навчання вважають основним, він є інтелектуальною ініціативою учнів. Відповідальність перед батьками як мотив навчання називають 41% школярів, а відповідальність перед вчителями лише 18,5%. Найбільше (30%) визнають це мотивом до навчальної діяльності учні хіміко – біологічного класу.

Таблиця 1

Розподіл відповідей старшокласників різних профілів на запитання щодо мотивів навчання (%)

Твердження	Хім-біо проф		Фіз-мат проф		Економ проф.		Гуманіт.проф.		Всього	
	Так	Ні	Так	Ні	Так	Ні	Так	Ні	Так	Ні
Що з вказаного мотивує вас до навчання?										
Інтерес до знань	75	25	63	37	50	50	26	74	54	46
Усвідомлення необхідності навчатися	55	45	81	19	67	33	74	26	69	31
Відповідальність перед батьками	30	70	44	56	42	58	48	52	41	59
Відповідальність перед вчителями	30	70	11	89	17	83	16	84	18,5	81,5
Бажання продовжувати навчання у ВНЗ	90	10	89	11	100	-	84	16	91	9
Що вам допомагає долати труднощі в навчанні?										
Бажання здобути омріяну професію	50	50	81	19	83	17	63	37	70	30
Умінні самостійно здобувати знання	65	35	78	22	67	33	52	48	75,5	24,5
Авторитет батьків	50	50	37	63	21	79	42	58	38	62
Авторитет вчителів	15	85	15	85	8	92	16	84	14	86

Аналіз відповідей старшокласників (91%) дає підстави зробити висновок,

що найсильнішим мотивом до навчання є бажання продовжити навчання у вищому навчальному закладі. Саме цей мотив зумовлює в них бажання вчитися. Понад 70% старшокласників вважають, що саме бажання здобути омріяну професію та умінні самостійно здобувати знання допомагають їх долати труднощі в навчанні. В цьому процесі фактор авторитету педагогів практично не грає ролі (14%).

Висновок Розвиток мотивації до навчання у школярів лежить в основі самого навчального процесу і є важливою складовою освіти. Опитування старшокласників свідчить, що найсильнішим фактором мотивації є бажання продовжити навчання у вищому навчальному закладі та усвідомлення необхідності навчатися. В класах хіміко – біологічного та фізико - математичного профілю важливим фактором мотивації до навчання є також інтерес до знань. Долати труднощі учням допомагає уміння їх самостійно здобувати знання та бажання отримати омріяну професію. Дослідження були проведені на базі одного навчального закладу, тому ми можемо говорити лише про певні тенденції.

ЛІТЕРАТУРА

1. Маркова А.К., Матис, Т.А., Орлова, А.Б. Формирование мотивации учения. – М.: Просвещение, 2011. – 212 с.
- 2.Козир.М. Розвиток мотивації школярів до навчання засобами ІКТ. ISSN Online: 2312-5829 Освітологічний дискурс, 2020, № 4 (31)
3. Жадан І.В. Психологічні умови формування учбово-пізнавальних мотивів: На матеріалі трудового навчання підлітків : Дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07. К., 1993. 138 с
4. Зелінська Л. Підвищення знань молодших школярів шляхом мотивації навчання. Актуальні питання гуманітарних наук. Випуск8,2014, ст.228-232